

afdeling Veendam-Wildervank

Eindrapport van de **CDA** werkgroep:

“Energiebesparing en duurzaamheid”

Kyoto , Kopenhagen, energiebewust Veendam.

Met Veendammer wind kun je energie opwekken!

Voorwoord

Zeker voor de generaties na ons is duurzaamheid en energiebesparing heel belangrijk. De delfstoffen in onze aarde zijn niet onuitputtelijk. Het gebruik van fossiele brandstoffen verhoogt het aandeel aan broeikasgassen, zoals CO₂. Het klimaat en het milieu hebben daarom verbeteringen nodig.

Het CDA Veendam constateert dat deze gemeente meer kan doen aan duurzaamheid en energiebesparing. De gemeente kan naar de inwoners een "vliegwiel" vervullen. We kunnen niet blijven wachten. Het is tijd voor initiatieven. De CDA werkgroep die dit rapport heeft voorbereid en opgesteld heeft hiermee het startschot gegeven. De gemeente Veendam en haar inwoners zijn nu aan de beurt.

Rentmeesterschap:

Duidt op de verantwoordelijkheid voor het duurzaam bewaren van de aarde en al wat leeft. De natuur is door de Schepper gegeven om ervan te genieten en van haar vruchten te leven, maar ook om deze mogelijkheden intact te laten en te bewaren voor volgende generaties. De overheid moet bevorderen dat mensen zich als goed rentmeester gedragen. De overheid heeft daarnaast haar eigen taak tot een duurzaam rentmeesterschap: het bevorderen en benutten van gaven en talenten van alle burgers én het op orde hebben van haar eigen financiën.

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Uitgangspunten en randvoorwaarden.....	3
3	Energiebesparing en duurzaamheid in Veendam.	4
4	Ambities voor Veendam.	5
5	Plan van aanpak voor Veendam.	6
6	Productie van duurzame energie in Veendam.....	7
7	Nieuwbouwwoningen naar energieneutrale woningbouw.....	8
8	Gebouwen en diensten gemeentelijke overheid.	8
9	Bestaande woningen.....	8
10.	Bedrijfsgebouwen en Transport	8
11	Links naar duurzame energie:.....	9
	Colofon	10

Veendam, 11 december 2009.

1 Inleiding

De Veenkoloniën voorzien Nederland al heel lang van energie. Eerst met de turf, later met het aardgas. Nu komt de aardgasbuffer, met aardgas uit vele landen, in Zuidwending. Fossiele brandstoffen worden in de toekomst schaarser en duurder. Het heeft het neveneffect van milieuverstoring.

Duurzaamheid betekent dat we zorgvuldig omgaan met de aarde zonder onherstelbare schade aan te richten. Het CDA noemt dat goed rentmeesterschap. De toekomstige generaties zullen daar profijt van hebben.

Er zijn in ons land veel pilotprojecten die energie besparen en verduurzaming bevorderen. In veel gemeenten zijn ze daar al druk mee bezig, met goede resultaten. Het CDA vindt dat Veendam daarin achter blijft. Dat moet veranderen.

Vooraf in economisch mindere tijden zijn er kansen om investeringen in duurzaamheid te versnellen. Vermindering van het energieverbruik bij wonen en werken is mogelijk door energiezuinige nieuwbouw, optimale verbouw en betere inrichting.

Opwekking van energie, warmtebenutting en warmteopslag moet binnen de gemeente worden gestimuleerd.

De doelstelling van de werkgroep is om door een grondige studie te komen tot een actieplan met aanbevelingen voor minder en duurzamer energieverbruik en opwekking van energie in de gemeente Veendam te stimuleren. Het resultaat van deze studie is in dit rapport weergegeven.

2 Uitgangspunten en randvoorwaarden.

Op internationaal, landelijk en provinciaal niveau zijn afspraken gemaakt over energiebesparing en duurzaamheid. Bijvoorbeeld:

- 1 Het Kyoto verdrag. Het verdrag is op 31 mei 2002 door Nederland bekrachtigd. Ons land staat voor het EU beleid:
 - a. Vermindering van broeikasgassen tussen 2008 en 2020 met 20% ten opzichte van 1990.
 - b. Benutting van 20 % hernieuwbare energie in 2020.
 - c. Dat de EU, onder voorwaarden, de uitstoot van CO² met 30 % heeft verminderd in 2020.
- 2 In 2020 moet het energieverbruik in Nederland met 20% omlaag. De klimaattop in Kopenhagen geeft wellicht verdere aanscherping van de doelstellingen.
- 3 Het "Energieakkoord Noord Nederland" van EZ, VROM en de Noordelijke provincies gaat over het uitvoeren van de klimaat- en energieafspraken. Noord-Nederland verklaart zich in te willen zetten op de volgende vijf strategische thema's:
 - Energiebesparing in de gebouwde omgeving, glastuinbouw en industrie
 - Duurzame energie
 - Biotransportbrandstoffen en duurzame mobiliteit
 - Schoonfossiele energie: het voorbereiden voor en eventuele realisatie van CO₂-opslag
 - Kennis en innovatie
- 4 Noord-Nederland heeft de intentie om de vijf strategische thema's mede in te vullen door:
 - Oprichten van drie kenniscentra rond energie-innovatie en het starten van ten minste 15 innovatievoorbeelden.
 - Demonstratieprojecten opzetten.
- 5 Noord Nederland: Notitie duurzaam bouwen en het 100.000 woningenplan.

3 Energiebesparing en duurzaamheid in Veendam.

Op dit moment is door de gemeente Veendam geen vastomlijnd beleid met betrekking tot energiemaatregelen en duurzaamheid vastgesteld. Dit leidt tot "hap-snap" maatregelen met betrekking tot dit thema. Door het uitwerken van een visie op het thema duurzaamheid en door deze visie te vertalen in meer gestructureerde en zo mogelijk gesubsidieerde maatregelen kan **meer** worden bereikt. Tevens wordt door het monitoren van de maatregelen inzicht verkregen in de mate waarin de gemeente Veendam bijdraagt aan het "Energieakkoord Noord Nederland". Dit kost geld en inzet. Tevens zijn er bij gestructureerd beleid meer mogelijkheden op subsidies.

Vooraf in economisch mindere tijden zijn er kansen om investeringen in duurzaamheid te versnellen. De gemeente heeft en zal nog "Essent gelden" ontvangen die vooral gegenereerd zijn met behulp van fossiele brandstoffen. Door deze verkregen rendementen nu te investeren in energiebesparing en opwekking van duurzame energie zullen zowel de gemeente als de toekomstige generaties langdurig profijt hebben. Er is geen besteding met een beter rendement te bedenken.

Als voorbeeld kunnen de gebouwen, die de gemeente beheert, energiebesparend en duurzamer worden gemaakt. De gemeente heeft in dit opzicht een voorbeeldfunctie. Ook kan de gemeente de gelden die door besparingen op energie bij de gemeentelijke gebouwen en diensten vrij komen gebruiken voor investering in nieuwe besparingen.

Verder kan de gemeente het isoleren van oudere woningen stimuleren. Voor bijvoorbeeld 20% energiebesparing bij woningen is een investering van € 6000, = per woning nodig. De jaarlijkse besparing kan oplopen tot € 1000, = per woning. Ook maatregelen, zoals het verstrekken van een aantal ledlampen, zoals in gemeente Emmen, werkt stimulerend.

De nieuwbouwwoningen in onze gemeente zouden energieneutraal gebouwd kunnen worden. Er is een nieuwbouw project in "Meerstad" met aardwarmte voor huisverwarming en zonder gasaansluiting. Een voorbeeld van efficiënt elektriciteitsgebruik met beperkte energie input. Het ultieme doel is om woningen te voorzien van een gesloten energie systeem, oftewel een energieneutrale woning.

De winning van energie kan in deze gemeente verder worden uitgebreid. Veel gemeente zijn al met een energieopwekkingprogramma bezig, zoals Ameland, Tilburg, Waalwijk, Meppel, Heerhugowaard en Apeldoorn.

Om het overmatige energieverbruik in het wereldwijde transport van agrarische- en tuinbouw producten te verminderen is noodzakelijk om het verbouwen van lokale (seizoensgebonden) producten te stimuleren. Deze kunnen dan in de directe omgeving worden vermarkt.

4 Ambities voor Veendam.

Het college zal in goed overleg met de gemeenteraad een strategische visie en strategisch beleid voor de korte (10 jaar) en lange termijn (30 jaar) moeten opstellen voor een duurzaam en energieneutraal Veendam. Op basis van deze visie kunnen plannen en maatregelen worden ingevuld. Belangrijk is dat er motivatie en inzicht bij de bestuurders en bij de inwoners van Veendam ontstaat om aan een beter en duurzamer Veendam te werken. Het is nodig dat in al de geledingen van de bevolking bewustwording wordt ontwikkeld.

Door de gemeente kan een haalbaarheidsonderzoek opgezet worden, hoe de gemeente in 2043 energieneutraal kan zijn. Ook bedrijven kunnen worden gestimuleerd tot duurzaam ondernemerschap. Flankerend beleid is daarbij onmisbaar. Bestendige financiering en stimulerende wet- en regelgeving geeft meer daadkracht.

De gemeente moet doelstellingen opnemen voor de mate van energiebesparing en voor de termijn om energieneutraal te zijn. In de uitgangspunten van Senter Novem zijn de volgende energie-efficiency verbeteringen als doelstelling omschreven:

Minimaal	: 2 % besparing per jaar. (Energie-neutraal in 2059)
Voorlopend	: 3 % besparing per jaar. (Energie-neutraal in 2043)
Innovatief	: 4 % besparing per jaar. (Energie-neutraal in 2034)

Het CDA stelt voor om voor minimaal 3% energie-efficiency verbetering per jaar te gaan. Daarnaast zou 10 % van de energie in de gemeente Veendam duurzaam kunnen worden opgewekt. Dit kan door de productie van biogas uit mest en reststoffen. Ook zouden we de discussie over windenergie moeten voeren; echter dan wel over geschikte locaties en installaties.

Ten aanzien van de klimaatverandering kan worden gedacht aan vermindering van broeikasgassen door vergunningverlening. Dit betreft verschillende beleidsvelden zoals Wonen, Ruimtelijke Ordening, Economie, Sociale zaken, Bouw- en Woningtoezicht. Ook het ondersteunen van duurzame maatregelen bij bedrijven is in dit verband mogelijk door ondersteuning bij het verkrijgen van subsidies.

Kortom, er zal door het college een stappenplan moeten worden opgesteld. Het is noodzakelijk om jaarlijks de inspanningen te evalueren en actualiseren.

5 Plan van aanpak voor Veendam.

Er zal maatschappelijk draagvlak gezocht moeten worden. De politiek is hier ook nadrukkelijk aan zet. Er moeten keuzes gemaakt worden. Voorlichting en publiekcampagnes zijn hiervoor nodig. Het is nodig de kennis op het gebied van duurzame energie uit te breiden. Bij de inwoners is een groeiend besef dat er mogelijkheden zijn voor verduurzaming, maar er is nog wel veel inspanning en goede communicatie nodig om een breed draagvlak te verkrijgen.

Hiervoor zijn de volgende mogelijkheden beschikbaar:

- a. Het opstellen van een strategische beleidsnotitie op welke wijze de gemeente in 2043 energieneutraal kan zijn.
- b. Publieksacties voor energiebesparing. Voorbeeldprojecten met uitstraling.
- c. Bedrijven stimuleren tot duurzaam ondernemerschap.
- d. Informatiemap met berekeningen van investeringen en terugverdientijd.
- e. Het plan zichtbaar maken o.a. door voorbeeldprojecten.
- f. Periodiek een "Duurzaamheidprijs" uitreiken
- g. Het opzetten van een informatiecentrum op de gemeentelijke website.
- h. Gemeentelijke bouwverordening duurzaam aanpassen.
- i. Overleg met aannemers en installateurs in de gemeente.
- j. De gemeente kan initiatiefnemer zijn voor de berekening van de energielabel voor de woningen.
- k. De mogelijkheden voor taakstelling van energiebesparing in de gemeente zijn: bv. verlichting, verwarming, airco, vervoer enz.
- l. Alle gemeentemedewerkers motiveren, zodat ze er voor gaan.
- m. Handhaving van naleving van de bouwverordening tijdens de bouw en voor de oplevering.

6 Productie van duurzame energie in Veendam

De gemeente zou de mogelijkheid moeten onderzoeken om een coöperatief energiebedrijf op te zetten, waarin organisaties en/of bedrijven samenwerken voor duurzame energieopwekking. Ontwikkelingen moeten worden gevolgd en benut. De gemeente kan hierbij een coördinerende en stimulerende rol vervullen.

Voor duurzame energieopwekking zijn bijvoorbeeld de volgende mogelijkheden te noemen.

Windenergie is de bekendste maar heeft in Veendam ruimtelijke beperkingen. We zouden echter in de gemeenteraad de discussie over de "voors en tegens" van geschikte locaties, zoals tussen Veendam en Zuidbroek, eens moeten voeren.

Biovergisting is een groeiende energieproducent met thans 4 productiebedrijven in en om de gemeente Veendam.

Houtverbranding van resthout op grote schaal is een goedkope energiebron, maar zuivering van de rookgassen is prijzig. Bijvoorbeeld kunnen bij bestaande- en nieuwbouwwoningen speksteenkachels worden gestimuleerd.

Restwarmte en het methaangas van bestaande biovergistingen, afvalwaterzuivering en industrie kan beter benut worden. Door het verbeteren van de kwaliteit van biogas kan dit in het aardgasnet worden toegevoegd. De warmte wordt dan bij het verbranden in de woning direct toegepast in de CV ketel en het gasfornuis.

Vergisten van groenafval, GFT afval en etensresten kan nog meer worden toegepast. Dit kan in combinatie/parallel met het vergisten van andere materialen in combinatie met verdere verwerking van digistaat.

Aardwarmte met warmte/koude opslag is een perspectievolle manier om warmte op te slaan. In de zomer kan warmte worden opgeslagen en in koudere tijden kan de warmte weer worden ingezet voor verwarming. Combinatie op een centrale plaats bij een woningblok, seniorenflat, zorgcentra of woonwijk is meer rendabel als op kleine schaal (in één of meerdere woningen).

Zonnepanelen voor de opwekking van energie zijn sterk in ontwikkeling. Deze zullen steeds meer een bron vormen voor de elektriciteitsvoorziening in de woning.

Zonnecollectoren en zonneboilers leveren directe warmte die benut kunnen worden. Een vorm van huurkoop heeft een stimulerende uitwerking om hierin te investeren.

Opgemerkt wordt dat:

- Windenergie, zonne-energie en aardwarmte onuitputtelijke energiebronnen zijn.
- Houtverbranding onderdeel van de CO₂ cyclus, mits er voldoende bomen worden teruggeplant. Voldoende nieuwe bomen en struiken (her)planten in Veendam is daarom een voortdurend aandachtspunt.

Tot slot heeft Senter Novem uitwerkingen voor:

- Nieuwbouwwoningen
- Gemeentelijke gebouwen.
- Bestaande woningen
- Bedrijfsgebouwen en Transport

7 Nieuwbouwwoningen naar energieneutrale woningbouw

Bewoners hebben profijt van duurzaam gebouwde nieuwbouwwoningen. Dit betreft niet alleen minder energiegebruik en minder drinkwaterverbruik, maar ook zal een voor de toekomst gebouwde duurzame woning meer waarde vast zijn. Toepassingen zijn:

- a. Door optimale isolatie minimaal warmteverlies.
- b. Gebruik van aardwarmte voor verwarming van de woningen.
- c. Door gebruikmaking van warmtewisselaars kan warmte-uitstroomverlies met lucht en (afval)water beperkt worden.
- d. Zonnecollectoren en zonnepanelen kunnen bijdragen aan lage energie kosten
- e. Regenwater kan in huis gebruikt worden naast drinkwater.
- f. Vacuüm toiletten gebruiken minder water.

Bovengenoemde methodes zijn bij nieuwbouw eenvoudig in praktijk te brengen. Innoverende pilot projecten moeten worden gestimuleerd.

8 Gebouwen en diensten gemeentelijke overheid.

De Gemeente heeft ten aanzien van duurzaamheid en energiebesparing een voorbeeldfunctie en moet dat uitstralen. Dit kan door:

- a. Energie Prestatie Coëfficiënt (EPC) voor gemeentelijke gebouwen inventariseren.
- b. Een streef Energie Prestatie Advies (EPA) per gebouw vastleggen om zodoende maatregelen te nemen om het energieverbruik te verlagen.
- c. Ontwikkelen van een gemeentelijk beleidsplan van aanpak voor verduurzaming.
- d. De straatverlichting energiezuinig maken en de veiligheid voor de burgers behouden.
- e. De riool- en poldergemalen voorzien van energiezuinige motorregelingen.
- f. Het leggen van een biogasleiding van bijvoorbeeld een mestvergister naar zwembad Tropica en omliggende kantoorgebouwen.
- g. Handhaving van het naleven van de bouwverordening tijdens de bouw en voorafgaande aan de oplevering.

De mogelijkheden voor taakstelling van energiebesparing in de gemeente, zoals verlichting, verwarming, airco, gemeentelijk vervoer enz.

9 Bestaande woningen.

Isolatie is de eerste verbetering die belangrijke energiebesparing realiseert. Er komt een daling van de woonlasten door de lagere energienota. Acantus heeft in samenwerking met de overheden een goed plan gemaakt voor aanpassing van woningen voor energiebesparing. Zij zijn constructief bezig. Het is aan te bevelen om Acantus te betrekken bij de plannen voor de gemeente Veendam. Zij hebben kennis en ervaring met energiebesparing. Samenwerking op dit punt van gemeente en Acantus op dit gebied is een plus.

De internetlink www.energiebesparingsverkenner.nl is een prima hulpmiddel om de kosten en de besparingen van bestaande woningen te inventariseren. De gemeente Veendam kan het gebruik hiervan stimuleren.

10. Bedrijfsgebouwen en Transport

De bedrijfsgebouwen kunnen geïnventariseerd worden om te weten welk energielabel het gebouw heeft. De mutatiemomenten kunnen benut worden om de energieprestatie te verbeteren. De energieprestaties kunnen als bedrijfs-waarde-bepalende factor in de boekhouding worden opgenomen. Terugwinning van warmte bij industriële processen is tevens een aandachtspunt voor verdere innovatieve ontwikkelingen.

De Europese Unie heeft voor de milieueffecten van transportvoertuigen de emissiestandaard grenswaarden bepaald met "EURO" normen.

De emissiestandaard vanaf september 2009 is EURO 5.

In 1992 was die nog EURO 1. In sommige steden mogen transportvoertuigen met EURO 4 of hoger rijden. Er zijn nu nog ontheffingsmogelijkheden voor lager geklasseerde voertuigen. De EU introduceert in september 2014 de EURO 6 en wil daarmee de emissie van transportvoertuigen verder terugdringen.

De gemeente zou een inventarisatie moeten maken van de huidige EURO klassering van de voertuigen van de transportbedrijven in Veendam. Voor verbetering kan een stimuleringsprijs voor het bedrijf met het meest duurzame wagenpark worden ingesteld.

11 Links naar duurzame energie:

www.provinciegroningen.nl/energiekgroningen Energiebeleid provincie

www.Senternovem.nl Agentschap met veel kennis over duurzaamheid en innovatie

www.VROM.nl Nieuws van de overheid ,energie besparen, energielabels.

www.meermetminder.nl. Energiebesparing voor de bestaande bouw.

www.milieucentraal.nl Voor de consument praktische energie informatie.

www.energielabel.nl Voor richtlijn energielabel van een woning.

www.energiebesparingverkenner.nl Online checken voor energielabel op de woning.

www.bespaarbaar.nl Energiescan voor uw woning.

www.energieopmaat.nl Informatie over energiebesparing.

www.isolatie.org Informatie over isolatievormen.

www.sbrzonneboilers.nl Informatie over diverse zonneboilers.

www.sbrwarmtepompen.nl Idem over warmtepompen.

www.sbrpanelen.nl Idem over PV panelen voor elektriciteit opwekking.

www.techneco.nl Site over warmtepompen en zon- elektriciteit systemen.

www.bouwgarant.nl/zakelijk Geeft zekerheid over kwaliteit en service bij verbouwingen.

www.TNOnatuurinformatie.nl/aardwarmte TNO over aardwarmte in Nederland.

www.top10.hier.nu Kiezen uit energiezuinige apparaten.

www.IPdubo.nl Informatiepunt duurzaam bouwen.

www.duurzaamheid.nl Info over boeken en artikelen m.b.t duurzaamheid.

www.zonisdetoekomst.nl Grootschalige toepassing van zonne-energie.

Colofoon

Deelnemers CDA werkgroep "Energiebesparing en Duurzaamheid":

Ate Faber,
Jan van der Meijden,
André Hammenga,
Ab Stevens,
Bé Wind,
Ina Hilbrants.